

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی، درمانی استان اردبیل

اصول آموزش بالینی

دکتر عقیل حبیبی

دانشیار دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

habibiarums@gmail.com

آنچه ارائه می شود

- اجزاء تدریس بالینی
- نقش مدرس بالینی
- نقش فراگیر
- نقش بیمار
- نقش محیط / موقعیت یادگیری
- یادگیری تجربی
- یادگیری موقعیتی
- مفاهیم یاددهی و یادگیری
- مفهوم آموزش و تدریس بالینی
- اهداف و ویژگی های آموزش بالینی
- مزایای آموزش بالینی
- چالش های آموزش بالینی
- موقعیت های آموزش بالینی

مقدمه

- یکی از عوامل مهم موفقیت مدرس، استفاده از روش تدریس مناسب با موضوع و محتوای مورد تدریس می باشد.
- مدرس لازم است با انواع روش های تدریس آشنا شده و بر آنها تسلط یافته، متناسب با اهداف آموزشی، موضوع، جنس، سطح سنی و سطح دانش فراگیران روش تدریس هر جلسه را انتخاب نماید.

* این روشها در مبحث طرح درس روزانه جای می گیرد.

یادگیری (Learning)

- فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است.

آموزش (Instruction)

- هر گونه فعالیت از پیش طرح ریزی شده ای که هدف آن آسان کردن یادگیری در فراگیران است.

تدریس (teaching)

- کوشش های بین فردی اساتید برای کمک به فراگیران جهت کسب دانش، فراگیری مهارت ها، نگرش ها و درک توانمندی های خود.

تدریس بالینی (teaching clinical)

- تدریس بالینی فرایند یاددهی و یادگیری است که معمولاً با درگیری مستقیم بیمار همراه بوده و بر بیماران و مشکلات آن‌ها متمرکز است.
- هدف از تدریس بالینی، حفظ حداکثر کیفیت ممکن برای آموزش همراه با حفظ حداکثر کیفیت مراقبت بیمار است.

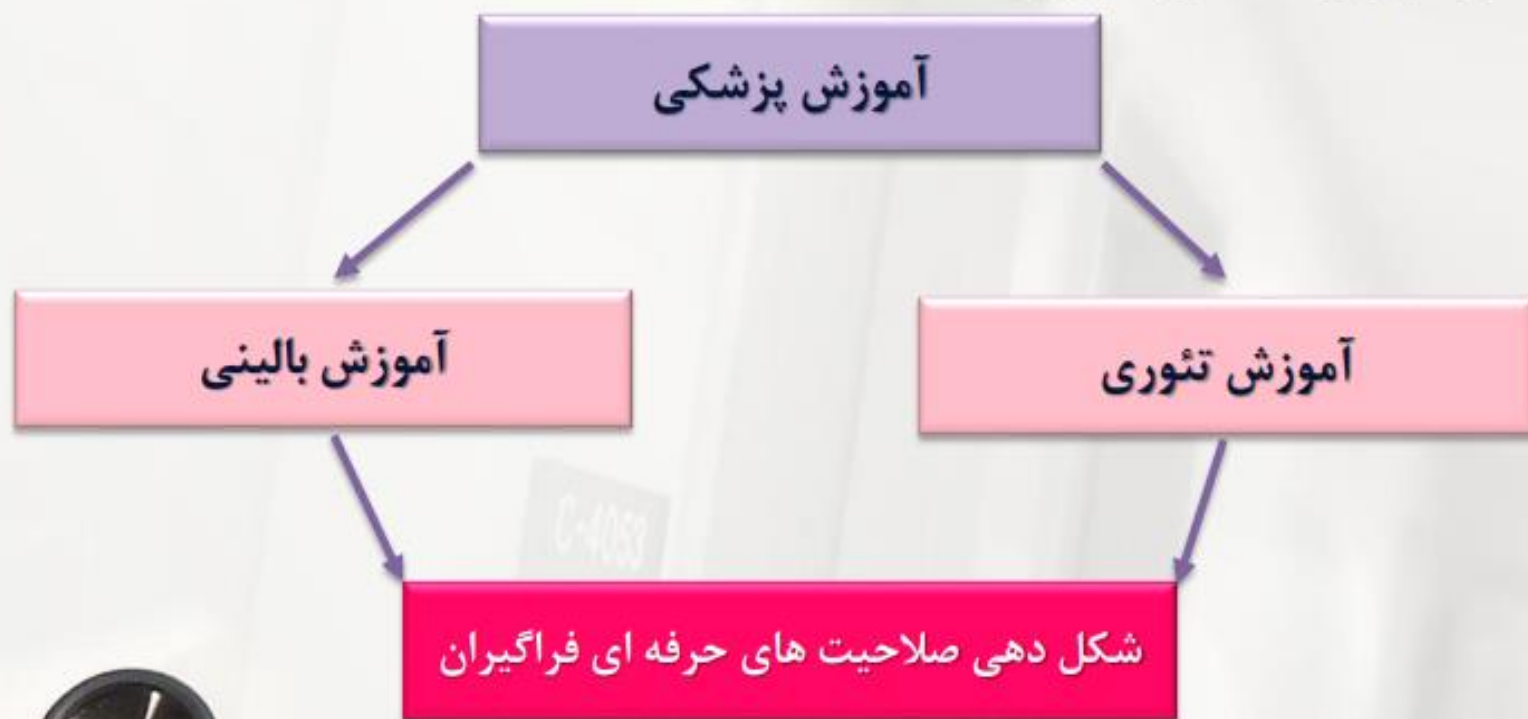
تدریس بالینی (clinical teaching)

تفاوت تدریس بالینی و آموزش بالینی :

- در تدریس بالینی وجود تعامل بین استاد و فراگیر یک جزء اساسی است.
- تدریس بالینی فعالیت تسهیل کننده یادگیری در موقعیت بالینی است که استاد بالینی و دانشجو به یک اندازه در آن مشارکت دارند .
- در آموزش بالینی بین دانشجو و استاد تعاملی شکل نمی گیرد و تنها موقعیت هایی برای فراگیران فراهم می شود که در آن ها به کسب تجارب یادگیری بپردازند.

هدف از آموزش حرفه های سلامت، شکل دهی صلاحیت های حرفه ای در فراگیران است و این هدف با ارائه آموزش بالینی موثر به فراگیران تحقق می یابد.

هدف از آموزش بالینی

- آموزش بالینی قلب آموزش در حرفه های سلامت است.
- آموزش بالینی قویترین و موثرترین تجارب یادگیری را برای فراگیران فراهم می سازد.
- آموزش بالینی به فراگیران کمک می کند که به تلفیق دانش، مهارتها و نگرش های ضروری حرفه ای شان بپردازند.
- آموزش بالینی زمینه تلفیق آموخته های تئوری و بالینی را فراهم می آورد.

Classroom Teaching VS Clinical Teaching

CLASS ROOM TEACHING

- **Large group**
- **No focus on patient**
- **Knowledge**
- **Theoretical framework**
- **Teacher/students ratio is large**
- **Passive students**
- **Less interactive**

CLINICAL TEACHING

- **Small group**
- **Focus on patient**
- **Application of knowledge**
- **Clinical reasoning**
- **Teacher/students ratio is small**
- **Active students**
- **More interactive**

ویژگی های آموزش بالینی

- متمرکز بودن بر بیمار (discussion specific-Patient)
- غیر قابل پیش بینی بودن (Unpredictability)
- اختصاصی بودن برای مواجهه (specificity Encounter)
- محدودیت زمان (Constraint of time)
- نقش استدلال بالینی (reasoning Clinical)
- نقش الگویی استاد (modeling Role)

مزایای آموزش بالینی

- بر مشکلات واقعی بیماران در یک محیط واقعی تأکید دارد.
- یادگیرندگان انگیزه بیشتری دارند.
- یادگیری در ارتباط با کار واقعی فراگیران در آینده است.
- استاد بالینی الگوی نحوه تفکر، رفتار و نگرش حرفه ای است.
- تنها محیطی است که در آن مهارتهای شرح حال گیری، معاینه فیزیکی، استدلال بالینی، تصمیم گیری و حرفه ای گری به صورت تلفیقی یادگرفته می شود.

چالش های فعلی آموزش بالینی

- عدم امکان اجرای کامل برنامه آموزشی (کمبود انواع بیماری، فضای نامناسب آموزشی و ...)
- عدم آشنایی کافی اساتید با روش های تدریس بالینی
- تأکید بر بخاطر سپاری مطالب به جای مهارت حل مسأله
- وجود تعاملات آموزشی و درمانی با یکدیگر
- محیط کاملاً متفاوت با کلاس درس

چالش های فعلی آموزش بالینی (ادامه)

- فرصت ناکافی برای تأمل و بحث در بالین بیمار
- متفاوت بودن فراگیران از نظر سبک یادگیری و تجارب قبلی
- عدم توجه کافی به نیازهای بیمار. مثال: عدم کسب رضایت، عدم رعایت حریم بیمار، وخیم بودن حال بیماران

- انگیزه ناکافی برخی از فراگیران
- مشاهده صرف به جای مشارکت فعال
- نظارت ناکافی و عدم ارائه بازخورد

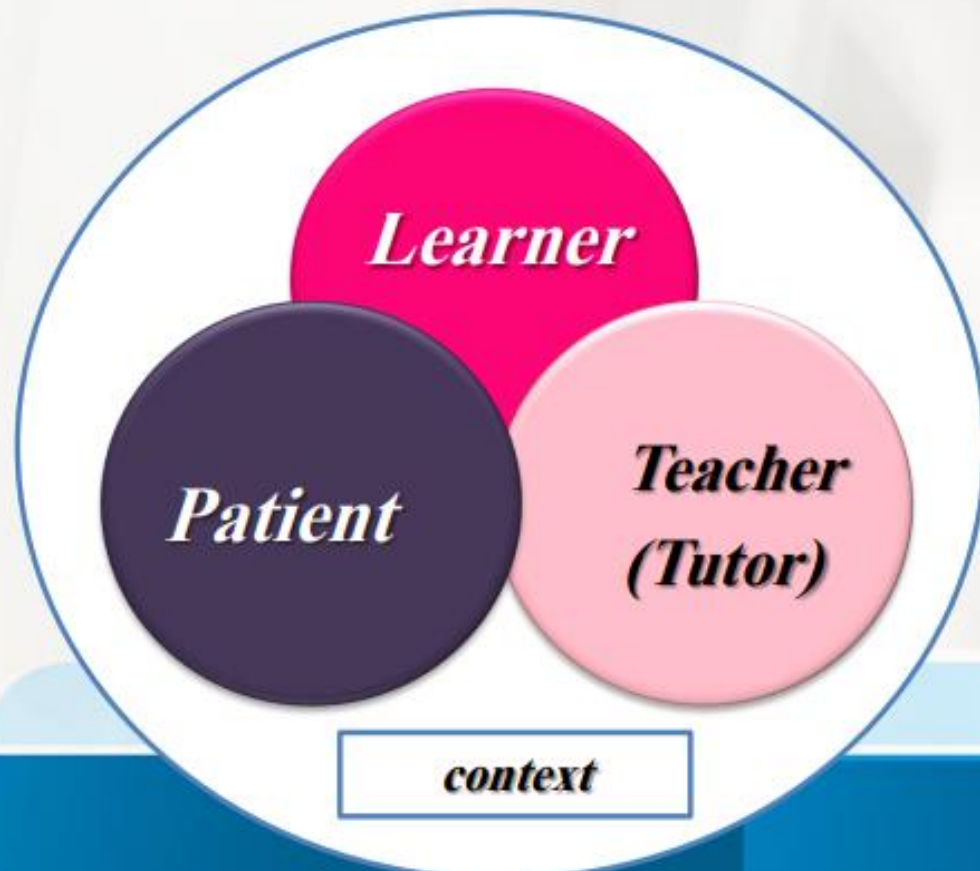
- **Bedside**
- **Out patient setting**
- **ICU/ CCU**
- **Emergency Room**
- **Operating room**
- **Morning Report**
- **Grand Round**
- **Mortality conference**
- **Skill lab**

موقعیت های آموزش بالینی

اجزاء تدریس بالینی (*clinical teaching*)

در تدریس بالینی یک مثلث یادگیری در محیط بالینی شکل می گیرد که شامل دانشجو، بیمار و استاد بالینی (ناظر) می باشد.

- زمانی که هر سه جزء در کنار هم قرار گیرند و وظایف خود را به درستی انجام دهند؛ یادگیری موثر برای فراگیر اتفاق می افتد.

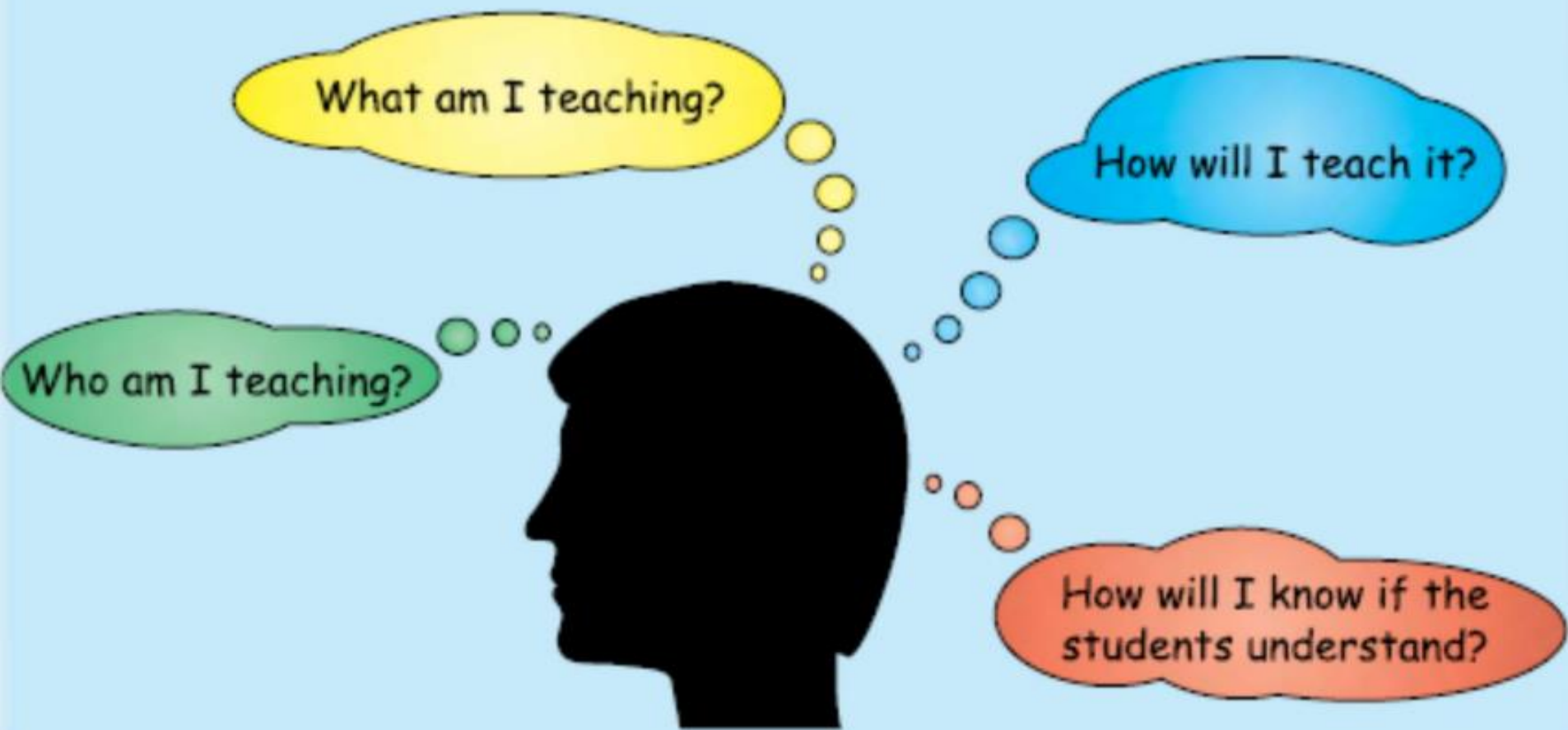
**Effective
Teaching**

**Successful
Learning**

استاد اساسی ترين نقش را در محيط باليني دارد.

برنامه ریزی تدریس

■ چه چیزی را باید تدریس کنم؟
(انتخاب موضوع و محتوای آموزشی)

What am I teaching?

■ به چه کسانی قرار است تدریس کنم؟
(شناخت فراگیران و مخاطبان تدریس)

Who am I teaching?

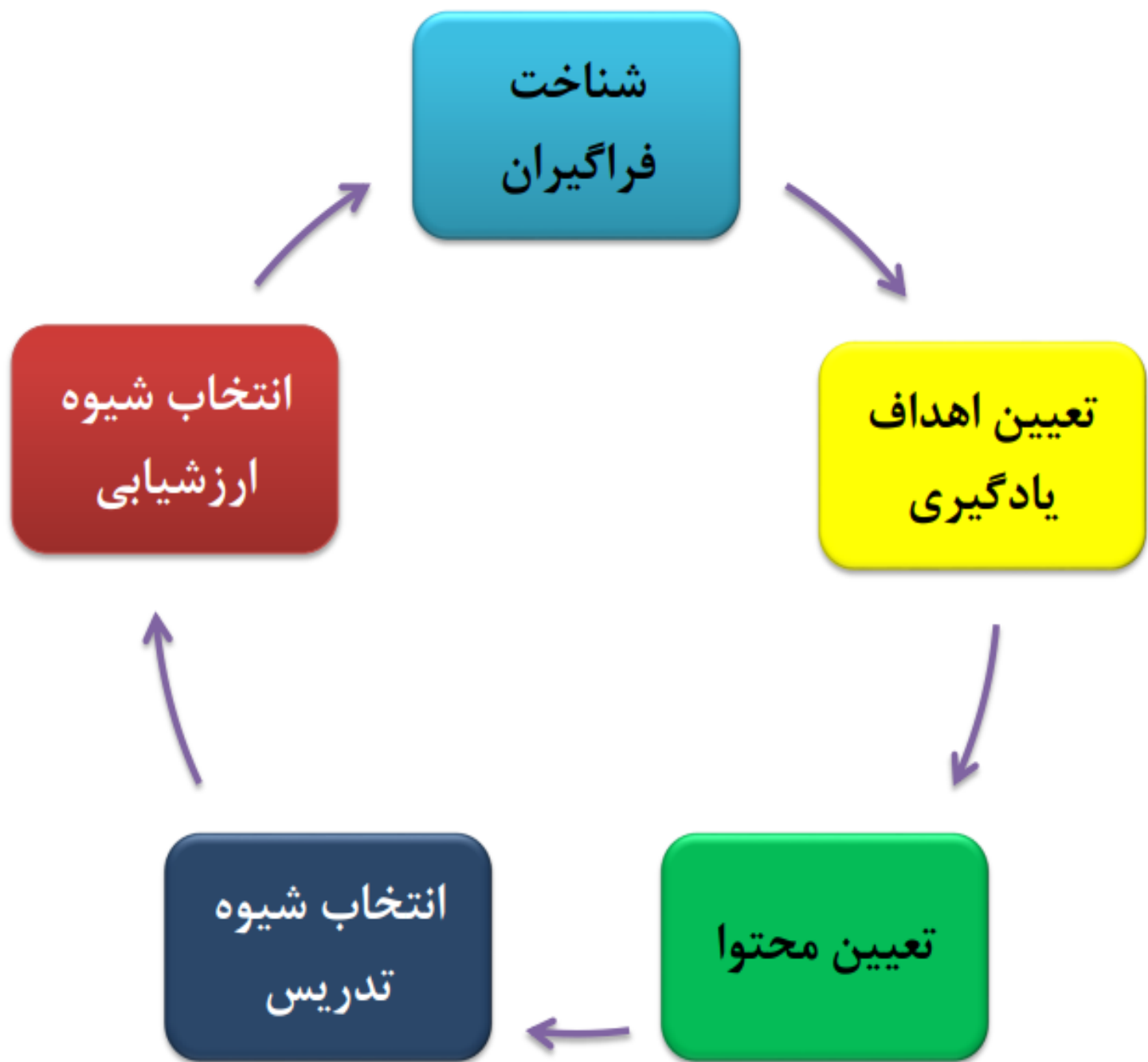
- چگونه و چطور باید تدریس کنم؟
(انتخاب شیوه تدریس)

How will I teach?

- چطور از یادگیری فراگیران اطلاع حاصل کنم؟
(انتخاب شیوه ارزشیابی)

*How will I know if the
students understand?*

اهداف یادگیری (learning objectives)

■ سطوح حیطة شناختی (Cognitive)

حیطه شناختی (Cognitive)

- **فهمیدن:** فراگیر باید قادر باشد پس از پایان دوره آموزشی، فیزیوپاتولوژی بیماریهای عروق کرونر را با ۹۵٪ صحت توضیح دهد.
- **کار بستن:** فراگیر قادر باشد پس از پایان دوره آموزشی نوع اختلال اسید و باز را بر اساس نتایج آزمایش ABG و وضعیت بالینی بیمار با صحت کامل تشخیص دهد.
- **ارزشیابی:** فراگیر قادر باشد پس از پایان دوره آموزشی، شیوه های مراقبت دارویی بیماری سل ریوی را براساس رفرنس های معتبر پرستاری با هم مقایسه نماید و بهترین مراقبت را برای بیمار خود ارائه نماید.

■ سطوح حیطة عاطفی (Affective)

حیطه عاطفی (Affective)

- فراگیر قبل از هر تماس با بیمار دچار ضعف سیستم ایمنی بدن، دستهایش را با تکنیک صحیح می شوید.
- جهت مراقبت مداوم و بهبود وضعیت بیمار بدحال در طول شیفت از بیمار عیادت می کند.

■ سطوح حیطة روانى - حرکتى (Psychomotor)

حیطه روانی - حرکتی (Psychomotor)

- **عادی شدن:** فراگیر قادر باشد در حین رگ گیری از بیمار، شرح حال دقیق بگیرد.
- **هماهنگی حرکات:** فراگیر قادر باشد بوسیله اسکالپ، بدرستی و در عرض دو دقیقه از بیمار رگ گیری نماید.

در ساختار اصلی یک هدف رفتاری تعیین (۴) جزء لازم است :

• مخاطب : (Target Audience)

• Who are the learners?

• رفتار قابل مشاهده / قابل اندازه گیری:

• Observable/Measurable Behavior

• What do we expect the learners to achieve?

اجزاء تشکیل دهنده هدف آموزشی :

• شرایط (Condition)

- What are the conditions?
- What are the prerequisites?

• معیار (Degree)

- What is the extent of achievement?
- How much should they learn?
- Is there a specific criterion that we want our learners to meet?

- فراگیر قادر باشد به کمک دستگاه فشارسنج جیوه ای، فشار خون بیمار را در عرض دو دقیقه اندازه گیری کند.
- فراگیر قادر باشد در پایان دوره آموزشی **فرآیند CPR** یک نفره را با حداکثر ۵ درصد خطا روی مولاژ اجرا نماید.

demonstration

Lecture

**Problem based
Teaching**

**Case based
Discussion**

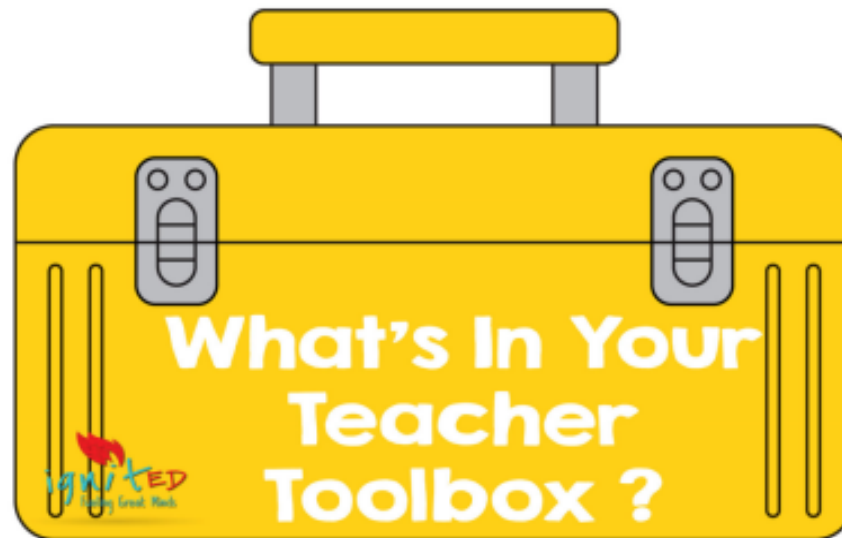
**Group
Discussion**

simulation

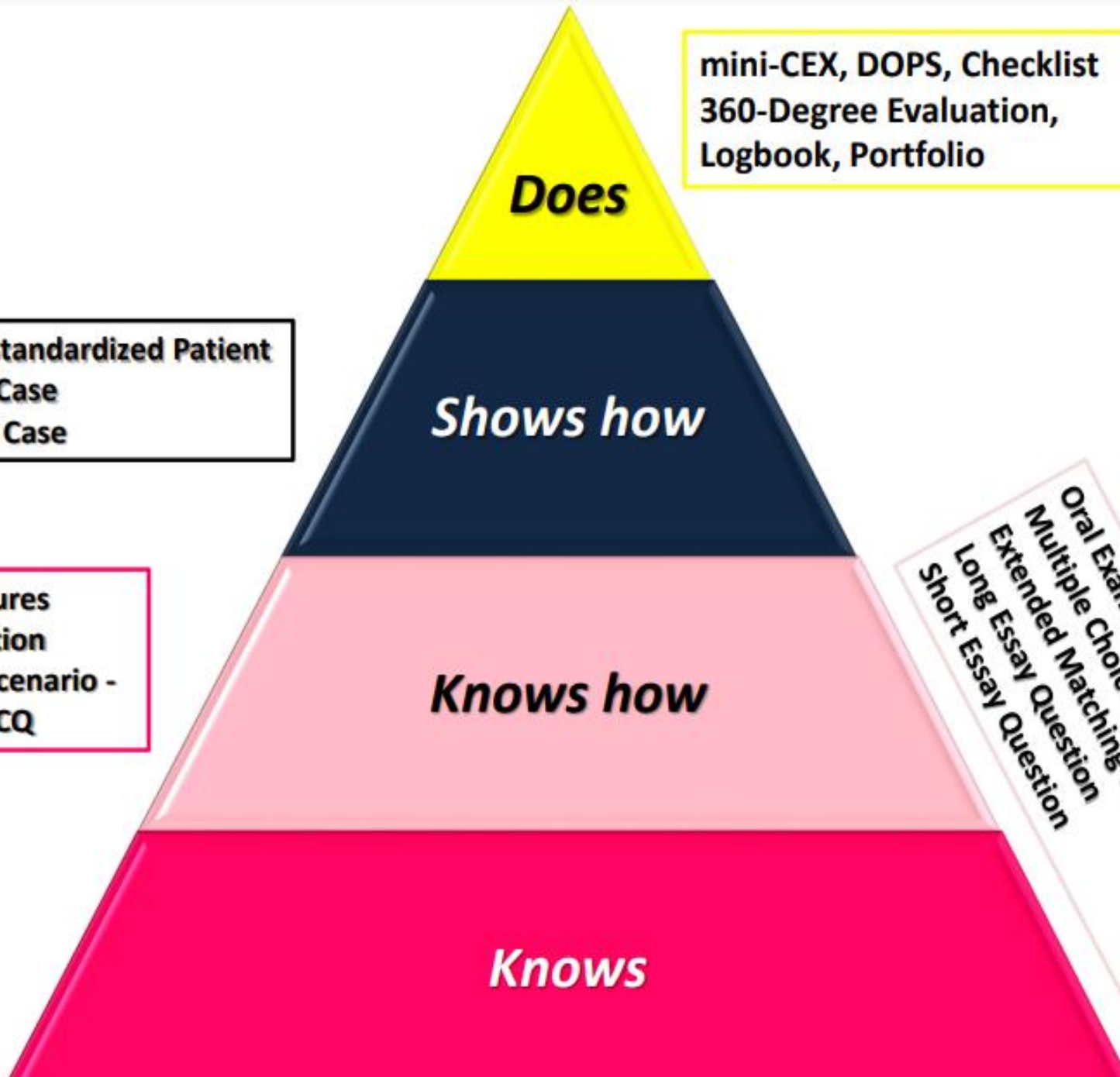
Games

storytelling

Role playing

Teaching Methods/Techniques/Strategies

mini-CEX, DOPS, Checklist
360-Degree Evaluation,
Logbook, Portfolio

OSCE, Standardized Patient
• Long Case
• Short Case

Key Features
Examination
Clinical Scenario -
Based MCQ

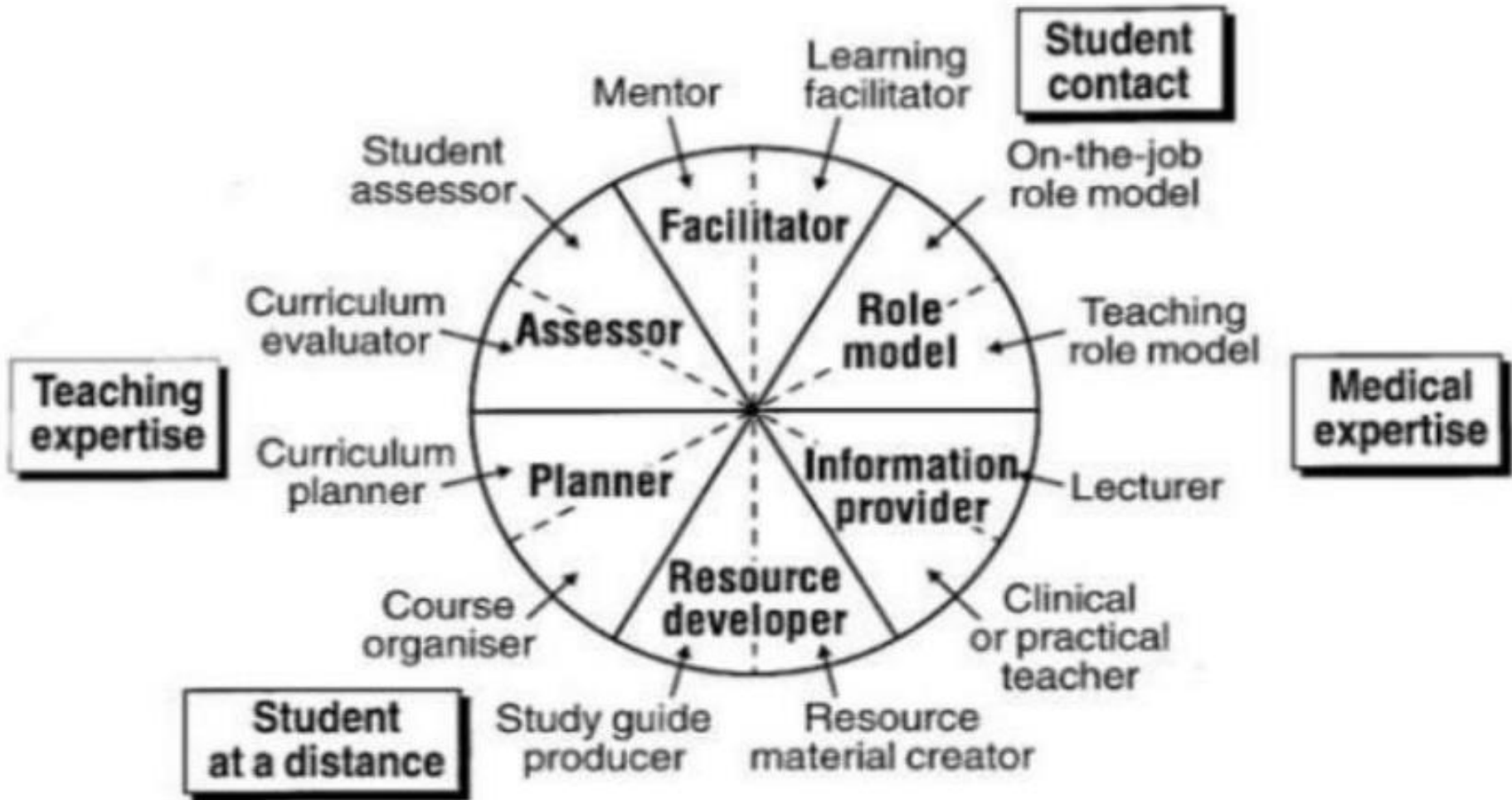
Oral Examination
Multiple Choice Questions
Extended Matching Items (EMI)
Long Essay Question
Short Essay Question

A Teacher In Seven Words

- اعتماد (trust)
- همدلی (Empathy)
- صداقت (Authenticity)
- اعتماد به نفس (Confidence)
- تواضع (Humility)
- شور و اشتیاق (Enthusiasm)
- احترام (respect)

نقش های استاد بالینی

اجزاء تدریس بالینی (*clinical teaching*)

Learner

اجزاء تدریس بالینی (*clinical teaching*)

یادگیرنده :

در موقعیت های بالینی یادگیرندگان در سطوح و گروه های مختلف شامل : دانشجویان رشته های متعدد حرفه های سلامت، استاجر، اینترن و دستیار حضور دارند.

یادگیرندگان از نظر قدرت یادگیری، آمادگی برای کسب یادگیری، سبکهای یادگیری و تجارب قبلی با هم تفاوت دارند.

Learner

Patient

اجزاء تدریس بالینی (*clinical teaching*)

• بیمار در تدریس بالینی

سطح درگیری بیماران، از یک مشاهده ساده که دانشجویان آنچه در ارتباط با مراقبت بیمار اتفاق می افتد را مشاهده می کنند تا انجام اقدامات عملی که دانشجویان به صورت مستقل یا زیر نظر استاد، بر روی بیمار انجام می دهند، متفاوت است.

رعایت حقوق بیمار در آموزش بالینی الزامی است.

• رضایت بیمار از استفاده آموزشی

• حق حفظ حریم خصوصی و اسرار

چند دقیقه تامل

- شما معمولاً چگونه بیمارانی را که مسئولیت درمان آنان را بر عهده دارید، در فرایند تدریس بالینی مشارکت می دهید؟
چند راهکار بیان نمایید.

اجزاء تدریس بالینی (clinical teaching)

*Context/
Learning environment*

• یادگیری در موقعیت بالینی به دو جنبه اساسی شکل می گیرد :

➤ **اكتساب (Acquisition)**

➤ **مشاركت (Participation)**

• از جنبه اکتساب (**Acquisition**)؛ یادگیری معادل با کسب

دانش، مهارتها و ویژگی های فردی در موقعیت های بالینی است.

• از جنبه مشارکت (**Participation**)؛ یادگیری معادل **یادگیری**

موقعیتی است.

شیوه های شکل گیری یادگیری در موقعیت های بالینی :

- **Experiential learning**

یادگیری تجربه ای

- **Situated learning**

یادگیری موقعیتی

Experiential learning

یادگیری تجربی کلب (David Kolb):

یادگیری : فرایندی که به وسیله آن دانش از راه تغییر شکل تجربه ایجاد می شود.

تجربه نقش مهمی را در یادگیری ایفا می سازد.

تجارب، انگیزه اصلی برای یادگیری را فراهم می کنند و بازاندیشی نسبت به این تجارب سبب شکل گیری دانش جدیدی می شوند.

تجربه : تعامل بین یادگیرنده و محیط

Experiential learning

grasping experiences

*concrete
experience*

*Abstract
conceptualization*

Transforming experiences

Action

Reflection

Situated learning

یادگیری موقعیتی

- فراگیران دانش، نقش ها و مسئولیت هایشان را از طریق مشارکت و درگیر شدن در موقعیت ها می آموزند.
- در یادگیری موقعیتی، یادگیری از طریق مشارکت با سایر فراگیران و اعضای ارشد و با تجربه تر و بواسطه انجام فعالیت هایی با اهداف مرتبط با عملکردهای فعلی و قبلی جامعه حرفه ای شکل می گیرد.

Situated learning

- یادگیری حاصل تعاملی پویا بین فراگیر و محیط یادگیری است.
- یادگیری موقعیتی بیانگر این موضوع است که یادگیری به دور از تاثیرات اجتماعی شکل نمی گیرد.
- موقعیتی که فرایندهای یاددهی و یادگیری در آن شکل می گیرد بر ایجاد یادگیری موثر است و یادگیری تحت تاثیر موقعیت و زمینه های فرهنگی ایجاد کننده آن است.

- یادگیری موقعیتی، مفهومی فراتر از یادگیری تجربی است.
- یادگیری موقعیتی شکلی از یادگیری تجربی است که در زمینه و موقعیت بالینی شکل می گیرد.
- در یادگیری تجربی، یادگیری از طریق کسب تجربه در سطح فردی، رخ می دهد؛ اما در یادگیری موقعیتی، یادگیری از طریق سهیم شدن و مشارکت در تجارب مشترک نیز ایجاد می شود.

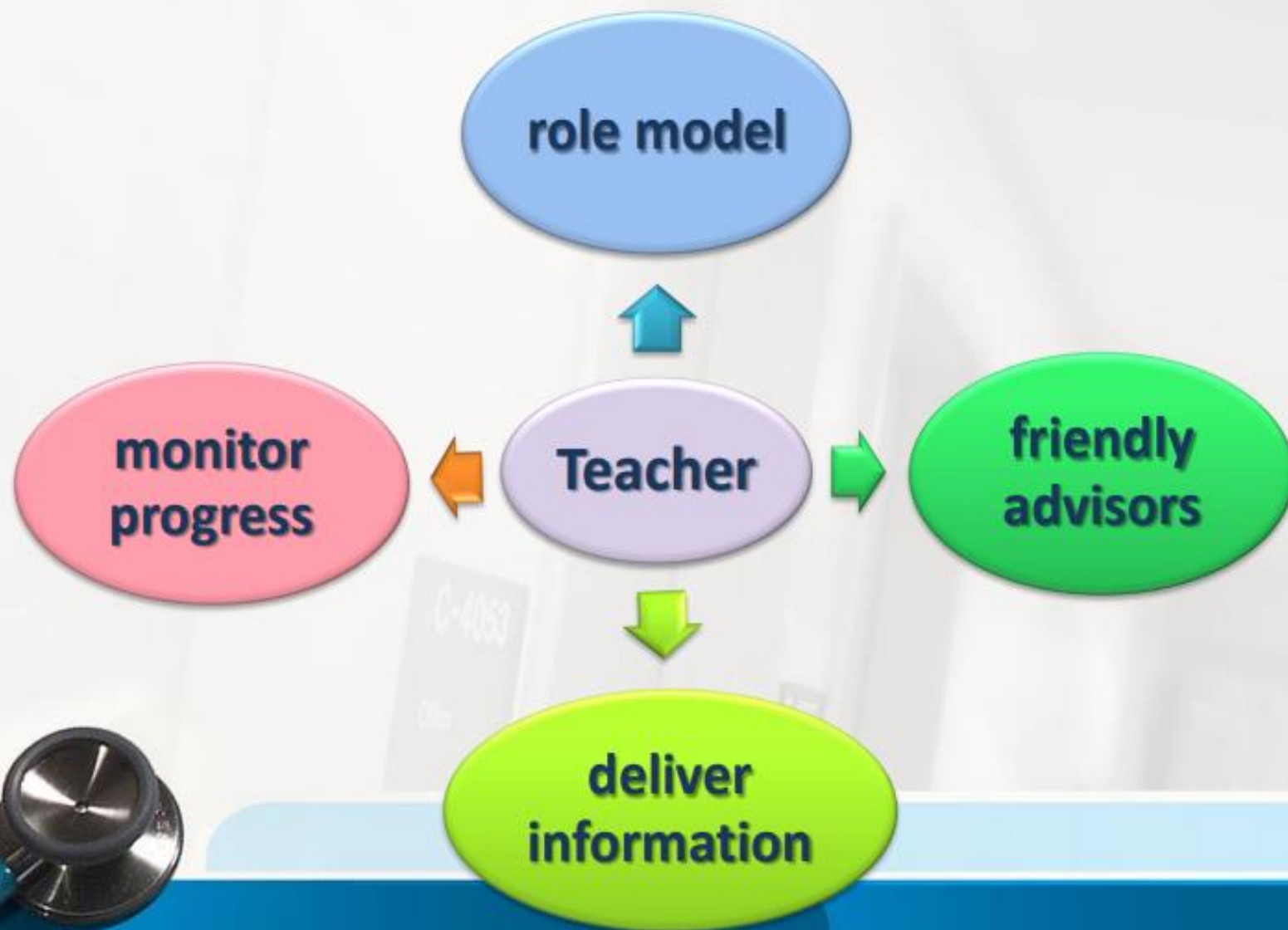

یادگیری محصول فعالیت ها، فرهنگ و موقعیت (context) است.
در این فرایند، فراگیر فعالانه در موقعیت ها و فعالیت های یادگیری شرکت داده می شود. باورها و رفتارهای خود را شکل داده و به تدریج نقش ها و مسئولیت های حرفه ای و تخصصی تر را می پذیرد.

این فرایند، فرایندی تکاملی و تدریجی است.

نقش اساتید بالینی در شکل دهی یادگیری تجربی و موقعیتی

نقش اساتید بالینی در شکل دهی یادگیری تجربی و موقعیتی

- در این موقعیت ها اساتید بالینی به عنوان الگو ایفای نقش می کنند.
- راهنمایی و ارائه مشورت به فراگیران
- شناسایی مداوم و سریع نیازهای یادگیری فراگیران و ارائه اطلاعات متناسب با نیازهای فردی آنان
- نظارت و هدایت روند پیشرفت فراگیران با تشویق آنان به بحث و تفکر نقادانه و بدون ارائه دستورالعمل های محدود کننده

چند دقیقه تامل

- لطفا ... ۵ دقیقه به یک روز معمولی که جهت تدریس در موقعیت بالینی مرتبط با تخصص خود حضور داشته اید فکر کنید و چند مورد از فرصت های یادگیری را که برای فراگیران ایجاد کرده اید ، بیان نمایید.

Educational Experiences

- **Learning and teaching methods**
- **Learning resources**
- **Feedback and support**
- **Practical and clinical Experience sites**

استاد بالینی

فراگیر

پیامدهای آموزشی

اهداف یادگیری

روشهای
تدریس

موقعیت های
بالینی (محتوا)

روشهای
ارزشیابی

تجارب
یادگیری

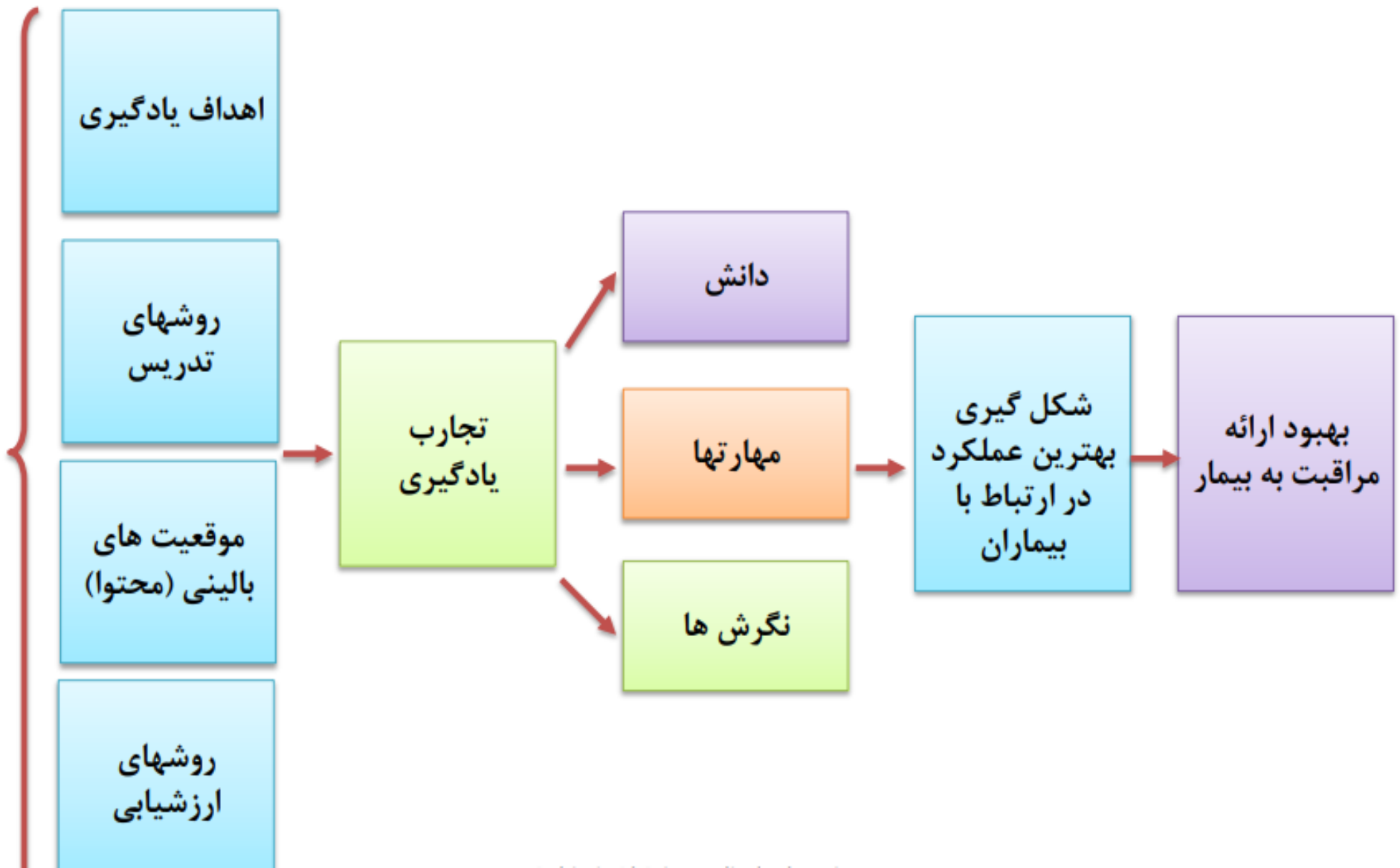
دانش

مهارتها

نگرش ها

شکل گیری
بهترین عملکرد
در ارتباط با
بیماران

بهبود ارائه
مراقبت به بیمار

با سپاس از توجه شما

